

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра міжнародних економічних відносин та логістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор Навчально-наукового
інституту «Каразінський інститут
міжнародних економічних відносин та
туристичного бізнесу»

“ ” 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КОНЦЕПЦІЇ СВІТОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ»

рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

галузь знань: С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

спеціальність: С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)

спеціалізація: С1.02. Міжнародні економічні відносини

освітня програма: Міжнародні економічні відносини

вид дисципліни: за вибором

ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою Навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
«28» серпня 2025 року, протокол №1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Олена ДОВГАЛЬ, д-р екон. наук, професор,
професор кафедри міжнародних економічних відносин та логістики ХНУ імені В. Н. Каразіна

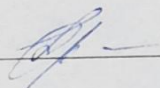
Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин та логістики
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 року

Завідувач кафедри

 Анна ЗАЙЦЕВА

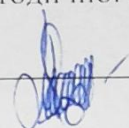
Програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми «Міжнародні економічні відносини»

Гарант освітньо-наукової програми

 Олена ДОВГАЛЬ

Програму погоджено науково-методичною комісією Навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Протокол № 1 від 27 серпня 2025 року

Голова науково-методичної комісії

 Ганна ПАНАСЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Концепції світового економічного розвитку**» складена відповідно до програми підготовки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями) спеціалізації С1.02. Міжнародні економічні відносини кваліфікації доктор філософії з економіки та міжнародних економічних відносин.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування необхідних теоретичних знань та практичних навичок, які дозволять ефективно використовувати на практиці методологічні підходи до аналізу концепцій світового економічного розвитку на рівні, який відповідав би вимогам підготовки докторів філософії.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни – формування та розвиток у здобувачів знань щодо суттє і напрямів концепцій світового економічного розвитку, перспектив їхнього подальшого розвитку, а також вироблення навичок використання своїх теоретичних знань та інструментарію економічної теорії для дослідження практичних економічних проблем.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни для підготовки
Обов'язкова / За вибором
Денна форма навчання
Рік підготовки
1-й
Семестр
2-й
Лекції
16 год.
Практичні, семінарські заняття
16 год.
Самостійна робота
58 год.
Індивідуальні завдання
-

1.6. Перелік компетентностей, формуванню яких сприяє дисципліна:

– загальні компетентності:

ЗК04. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору

– спеціальні компетентності:

СК02. Здатність генерувати нові ідеї щодо розвитку теорії та практики міжнародних економічних відносин.

СК03. Здатність інтегрувати знання з різних галузей, застосовувати системний підхід та враховувати неекономічні аспекти при розв'язанні комплексних проблем міжнародної економічних відносин та проведенні досліджень.

СК07. Здатність застосовувати сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та освітній діяльності у сфері міжнародних економічних відносин.

1.7. Заплановані результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна:

РН02. Критично мислити, узагальнювати й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються, приймати ефективні рішення на основі сучасних методів прийняття рішень, логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів.

РН03. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

1.8. Передумови вивчення: Глобальні виклики в системі міжнародних економічних відносин, Особливості світових інтеграційних процесів, Економіко-математичне моделювання глобальних економічних явищ.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Еволюція концептуальних підходів до економічного розвитку

Еволюція економічних концепцій розвитку (прості малі; складно функціонуючі; складні саморегулюючі; такі, що саморозвиваються, системи). Сучасна загальнонаукова системна парадигма. Поняття економічного зростання й економічного розвитку. Теорія економічного розвитку Й. Шумпетера. Теорія економічного зростання С. Кузнеця. Функції систем, що саморозвиваються. Простір економічної системи, що самоорганізується. Економіка як система.

Тема 2. Теоретичні засади світового економічного розвитку

Методологія світового економічного розвитку. Основні концепції світового економічного розвитку. Концепція хвилеподібного розвитку. Концепція циклічного характеру руху соціальних систем. Система цінностей в економічних концепціях світового розвитку. Еволюція ціннісно-орієнтованих концепцій світового економічного розвитку. Концепція світового економічного зростання/розвитку. Концепція техніко-економічного розвитку. Концепція людського розвитку (розвитку людського потенціалу). Триєдина концепція сталого розвитку, що включає економічну, соціальну і екологічну складові. Концепція розумного, сталого та інклюзивного зростання.

Тема 3. Економічне зростання як концепція розвитку

Сутність і оцінка економічного зростання. Теорії, фактори і моделі регіонального економічного зростання. Характеристика теорій економічного зростання. Система факторів економічного зростання та конкурентоспроможності. Критерії класифікації теорій і моделей економічного зростання. Еволюція моделей економічного зростання: розширення спектра чинників, перехід від екзогенних моделей до ендегенних, розширення уявлень щодо детермінант економічного зростання, еволюція моделей за фактором часу, розвиток системної парадигми.

Тема 4. Людський розвиток як економічна концепція

Концепція людського розвитку. Вимірювання людського розвитку. Індекс людського розвитку (ІЛР) або індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП). Фактори зростання кількісної складової людського потенціалу. Система показників-факторів. Інтерпретація показників-факторів зміни кількісної складової людського потенціалу.

Тема 5. Концепція «розумного», сталого та інклюзивного зростання

Від техніко-економічного розвитку – до «розумного» зростання. Теорія техніко-економічного розвитку. Концепція та показники сталого розвитку. Система показників сталого розвитку. Вертикальна структура показників (соціальна, економічна, екологічна та інституційна). Горизонтальна структура показників («вхідний вплив - стан - управління»). Стратегія розумного, стійкого та інклюзивного зростання. Глобальний індекс інновацій. Стійке зростання ресурсної економіки. Інклюзивне зростання як складова розвитку.

Тема 6. Теорії та чинники сучасного економічного розвитку

Теорія постіндустріального суспільства (ТПО). Принципи ТПО. Близькість позицій марксистської теорії і ТПО. Теорія нового індустріального суспільства Дж. Гелбрейта.

Теорія регуляції економічного розвитку. Фундаментальні чинники розвитку постіндустріального суспільства: технологія, наука і освіта.

Тема 7. Інтегральна динаміка глобального розвитку

Інтеграція як іманентна властивість всіх систем і результат еволюції. Сутність процесів інтеграції в економіці. Переваги інтеграції у вигляді синергетичних ефектів. Система індикаторів інтеграції. Синхронізація темпоритмів економік країн світу. Синхронізація економічного розвитку десяти країн світу з найбільшими значеннями коефіцієнтів парної кореляції.

Тема 8. Прогнозування світового економічного розвитку

Прогнози глобального економічного розвитку А. Тоффлера, І. Валлерстайна і С. Хантінгтона. А. Тоффлера про швидкі і радикальні зміни в різних сферах життя. Прогноз І. Валлерстайна в межах світ-системного підходу. Цивілізаційний прогноз С. Хантінгтона. Прогноз світового економічного розвитку, заснований на еволюційних циклах. Ритмічна («циклічно-хвильова») складова глобального економічного розвитку. Великі цикли світової кон'юнктури.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		л	пр	інд	ср
Тема 1. Еволюція концептуальних підходів до економічного розвитку	24	2	2		7
Тема 2. Теоретичні засади світового економічного розвитку	11	2	2		7
Тема 3. Економічне зростання як концепція розвитку	11	2	2		7
Тема 4. Людський розвиток як економічна концепція	11	2	2		7
Тема 5. Концепція «розумного», сталого та інклюзивного зростання	11	2	2		7
Тема 6. Теорії та чинники сучасного економічного розвитку	11	2	2		7
Тема 7. Інтегральна динаміка глобального розвитку	11	2	2		7
Тема 8. Прогнозування глобального економічного розвитку	13	2	2		9
Усього годин	90	16	16		58

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ, ЛАБОРАТОРНИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Еволюція концептуальних підходів до економічного розвитку	2
2.	Тема 2. Теоретичні засади світового економічного розвитку	2
3.	Тема 3. Економічне зростання як концепція розвитку	2
4.	Тема 4. Людський розвиток як економічна концепція	2
5.	Тема 5. Концепція «розумного», сталого та інклюзивного зростання	2
6.	Тема 6. Теорії та чинники сучасного економічного розвитку	2
7.	Тема 7. Інтегральна динаміка глобального розвитку	2
8.	Тема 8. Прогнозування глобального економічного розвитку	2
	Разом	16

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ теми	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Вид: позааудиторна	7

	Зміст: Поглиблене вивчення матеріалу за темою Еволюція концептуальних підходів до економічного розвитку	
2.	Вид: позааудиторна Зміст: Поглиблене вивчення матеріалу за темою Теоретичні засади світового економічного розвитку	7
3.	Вид: позааудиторна Зміст: Поглиблене вивчення матеріалу за темою Економічне зростання як концепція розвитку	7
4.	Вид: позааудиторна Зміст: Поглиблене вивчення матеріалу за темою Людський розвиток як економічна концепція	7
5.	Вид: позааудиторна Зміст: Поглиблене вивчення матеріалу за темою Концепція «розумного», сталого та інклюзивного зростання	7
6.	Вид: позааудиторна Зміст: Поглиблене вивчення матеріалу за темою Теорії та чинники сучасного економічного розвитку	7
7.	Вид: позааудиторна Зміст: Поглиблене вивчення матеріалу за темою Інтегральна динаміка глобального розвитку	7
8.	Вид: позааудиторна Зміст: Поглиблене вивчення матеріалу за темою Прогнозування глобального економічного розвитку	9
Разом		58

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Не передбачено.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання – взаємодія між викладачем і аспірантом, під час якої відбувається передача та засвоєння знань, умінь і навичок від викладача до аспіранта, а також самостійної та індивідуальної роботи аспіранта. При проведенні визначених планом видів занять використовуються такі методи:

1. Під час викладення навчального матеріалу:
 - словесні (бесіда, пояснення, розповідь, інструктаж);
 - наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження);
 - практичні (вправи, практичні роботи, дослідні роботи).
2. За організаційним характером навчання:
 - методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
 - методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
 - методи контролю та самоконтролю у навчанні;
 - бінарні (поєднання теоретичного, наочного, практичного) методи навчання.
3. За логікою сприймання та засвоєння навчального матеріалу: індуктивно-дедукційні, репродуктивні, прагматичні, дослідницькі, проблемні тощо.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Засвоєння теми (**поточний контроль**) контролюється на семінарських заняттях відповідно до конкретних цілей, **проміжний контроль** – на семінарських підсумкових заняттях або виконанням практичних завдань за темами курсу.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки аспірантів: виконання практичних завдань за темами курсу; письмова форма заліку.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин.

Вміст залікового завдання й оцінювання відповідей на заліку: 2 теоретичних питання – по 20 балів.

У разі використання заборонених джерел на заліку аспірант на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

9. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Поточний контроль, самостійна робота								Разом	Залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	60	40 (по 20 балів за два питання)	100
10	10	10	6	6	6	6	6			
По 10 балів за виконання завдань за 1-3 темами та по 6 балів за виконання завдань за 4-8 темами (по 2 бали за кожне завдання)										

Аспірант допускається до підсумкового контролю, якщо за результатами поточного контролю він набрав **не менше 30 балів**.

Критерії оцінювання відповідей під час проведення поточного контролю:

- **2 бали** – відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; аспірант впевнено володіє теоретичним та фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки, вміє виявити тенденції, визначити перспективи.
- **1 бал** - відповідь правильна, але неповна, непослідовна, аспірант невпевнено володіє теоретичним та фактичним матеріалом з усього курсу, не вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, нечітко орієнтується в матеріалі.
- **0 балів** – відповідь відсутня або не відповідає змісту завдання.

Критерії оцінювання відповідей під час проведення підсумкового контролю:

- **15-20 балів** – відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; аспірант впевнено володіє теоретичним та фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки, вміє виявити тенденції, визначити перспективи; аспірант має навички користування фактичним матеріалом і вміло застосовує його при відповідях; відповідь на теоретичні запитання дає з використанням відповідної термінології, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу.
- **10-15 балів** – відповідь правильна, послідовна, логічна, але аспірант допускає у викладі окремі незначні пропуски теоретичного фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, орієнтується в матеріалі; аспірант має навички користування фактичним матеріалом.
- **5-10 балів** – аспірант не володіє більшою частиною теоретичного фактичного матеріалу, допускає істотні пропуски у відповіді, не впевнено орієнтується у нормативній базі, теоретичних засадах, не вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки.
- **1-5 балів** – аспірант виявляє незнання більшої частини теоретичного та фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; допускає грубі помилки.
- **0 балів** – відповідь відсутня або не відповідає змісту завдання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень аспірантів

Знання аспірантів оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

- **«90–100» (відмінно)** – аспірант міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;
- **«70–89» (добре)** – аспірант добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладення теоретичного змісту або при аналізі практичного;
- **«50–69» (задовільно)** – аспірант в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується у першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю.
- **«0–49» (незадовільно)** – аспірант не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується у першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90 – 100	зараховано
70 – 89	
50 – 69	
1 – 49	не зараховано

Зарахування неформальної освіти

Процедура визнання результатів неформальної освіти здійснюється відповідно до Порядку визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна. Рішення ухвалюється науково-методичною комісією ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» на підставі поданого пакету документів від здобувача освіти.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

Довгаль О. А. Еволюція наукової парадигми глобального економічного розвитку: дистанційний курс // Навчально-методична праця. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2024. Режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=7126#section-0>

Гальчинський А.С. Економічна методологія. Логіка оновлення. – К., 2019.

Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль, Н. А. Казакової. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 540 с.

Гражевська Н.І. Економічні системи епохи глобальних змін. – К., 2018.

Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація). За ред. А.А. Мазаракі. – К., 2017.

Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 528 с. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/17920>

Мочерний С.В. Методологія економічного дослідження. – Львів, 2019.

Додаткова література

Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти. – К., 2016.

Геєць В.М. Інноваційні перспективи України : [монографія] / Геєць В.М., Семиноженко В.П. – Х. : Константа, 2019. – 271 с.

Довгаль О. А. Інноваційна економіка : навчальний посібник / О. А. Довгаль, Г. В. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 156 с.

Інноваційний розвиток економіки : модель, система управління, державна політика / [Л.І. Федулова, В.П. Александрова, Ю.М. Бажал и др. ; за ред. І.Л. Федулової] ; Нац. акад. наук України, Ін-т екон. прогнозування. – К. : Основа, 2015. – 549 с.

Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації: монографія / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 316 с.

11. ПОСИЛАННЯ НА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

- <http://civicua.org>– електронний портал суспільних організацій України
- <http://europa.eu.int/>– електронний портал Євросоюзу
- <http://news.ft.com/>– офіційний сайт газети *FinancialTimes*
- <http://www.bank.gov.ua/>– офіційний сайт Національного банку України
- <http://www.cordis.lu/>– Європейська асоціація трансферу технологій, інновацій та промислової інформації
- <http://www.dffd.gov.ua/>– офіційний сайт Державного Фонду фундаментальних досліджень України
- <http://www.ei.com.ua/>– інформаційне агентство Експресінформ – основні фінансові індикатори України
- <http://www.europe-innova.eu/>– Європейський портал щодо ініціатив у сфері інновацій
- <http://www.imf.org/>– офіційний сайт Міжнародного валютного фонду
- <http://www.kmu.gov.ua/>– урядовий портал Кабінету Міністрів України
- <http://www.me.gov.ua/>– офіційний сайт Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України
- <http://www.nttc.edu/>– Національний Центр Технологічного Трансферу (NTTC), створений Конгресом США у 1989 р.
- <http://www.osce.org/>– офіційний сайт Організації безпеки та співробітництва в Європі
- <http://www.unctad.org/>– офіційний сайт UNCTAD
- <http://www.worldbank.org/>– офіційний сайт Світового банку

12. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЗА ДЕННОЮ ФОРМОЮ В УМОВАХ ДІЇ ОБСТАВИН НЕПОБОРНОЇ СИЛИ

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/розпоряджень ректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

У разі настання / продовження дії обставин непоборної сили здобувачам вищої освіти надається можливість скласти залік дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Концепції світового економічного розвитку», режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=7126>